

CATALIJN CLAES

Schipper
Jan Bartels

UITGEVERIJ GLB
DEVENTER

1

Met zijn handen tot vuisten gebald in zijn jekkerzakken, zijn schipperspet schuin op het hoofd, tornt Tijmen Bartels tegen de straffe oostenwind op, die jubelend giert langs het smalle duinpad, dat naar het lager gelegen strand voert.

Als het ware hangt hij met zijn stoere schouders half óp tegen de wind en zijn hals en gezicht worden volgestoven met het scherpe duinzand, maar Tijmen schijnt het niet te voelen.

Want Tijmen loopt ‘met de donder in zijn lijf’, zou oude Aike zeggen, ‘de storm raast door zijn flikker’. En daar heeft oude Aike gelijk in! Ten eerste zit het de schipper van de reddingsboot niet mee. Tijmen ligt wat overhoop met zijn bemanning, de een is vóór de nieuwe reddingsboot – die binnenkort op het eiland gestationeerd wordt – de ander is ertegen.

Maar meer vreet het aan zijn hart dat Jan – zijn jongste zoon – vorige maand openlijk heeft geweigerd met een redding ‘van de vaste wal te trekken’.

Met grote stappen loopt Tijmen langs de vloedlijn, nijdig spuwt hij een straal tabakssap in een wijde boog over het strand, trekt zijn pet dieper over zijn hoofd en vloekt ’s hartig.

Die verdomde snotneus, die het in zijn kop heeft dokter te willen worden – is het niet om je te bedoen! Dókter. Nu er in de reddingsboot een plaats open was gevallen omdat ‘mooie Hannes’ zijn poot had verstuikt, weigert een Bartels die plaats in te nemen. En dat allemaal omdat meneer zo nodig moest studeren. Goeiemorgen! Proost! Terwijl er een schip met zijn bemanning in zee lag te verzuipen, dook dat donderse jong onder in zijn kamer!

Weer spat een nijdig uitgespuwde straal tabakssap op het harde zand. Even staat Tijmen stil, duwt een extra pruim tabak achter zijn kiezen, hijst met een ruk zijn manchesterbroek wat omhoog en loopt verder.

Dat jong heeft ‘de kolder in zijn kop’, en het mooie van het geval is dat Ant voor het eerst in haar leven openlijk partij trok voor haar jongste zoon. Van haar is het ook afkomstig dat hij door moest leren op het gymnasium, en Jan – goeie kop as ’ie had – schijnt met de studie geen moeite te hebben. Van Kage – zijn oudste – kan hij helemaal geen hoogte krijgen, die vindt het maar heel gewoon dat er eindelijk eens een Bartels is die een andere koers wil varen dan alleen maar trouw het reddingswezen te dienen.

Weer rolt een grauw over Tijmens lippen. Meteen springt hij vlug achteruit voor een snelle uitloper van de branding, zijn grijze ogen glijden spiedend over de zee. Als de oostenwind voorlopig in die hoek blijft zitten, blijft de boot wel aan de steiger liggen.

Hij richt zijn blik weer naar het strand. Heel in de verte ziet hij aan de voet van de duinrand een stip naderen. Snuivend haalt hij zijn neus op. Hij is niet alleen in deze 'zand-oase', wie kan dat zijn in de vroege morgen?

Hij vervolgt zijn tocht. Dichterbij gekomen ziet hij dat het 'Malle Gijs' is, de enige van het eiland die het 'jutten' nog in ere houdt.

Hij sleept een zware grenen balk, vastgebonden aan een stuk uitgerafeld touw, door het mulle zand. Het kleine smoushondje met zijn diepliggende kraaloogjes rent luid blaffend om zijn baas heen, die zwoegt en zweet onder het gewicht van de zware last.

'Goje,' groet Tijmen, als hij de oude man is genaderd. 'Man, sleep die balk toch langs de vloedlijn, dat gesjeul door het zand is ook niks.' Verbouwereerd kijkt Gijs op. Hij heeft het zo druk dat hij geen mens heeft zien naderen.

Het hondje daarentegen wel, grommend doet hij een uitval naar Tijmens benen.

Nijdig geeft die een trap in de richting van het dier.

‘Jij mag niet naar mijn hondje trappen, heb je dat begrepen,’ huilt malle Gijs. ‘Het is een lief hondje, het is mijn kleine kindje.’

Zijn waterige blauwe oogjes kijken de stoere breedgeschouderde schipper aan, en een bibberende traan glijdt langs zijn gerimpelde wang.

‘Kom, kom,’ bromt Tijmen, en goedmoedig kijkt hij naar het oude gebogen mannetje. Gijs heeft ze niet alle zeven op een rijtje, dat is een ieder op het eiland bekend.

Hij leurt met gehakte kachelhoutjes langs de huizen en of het nu hartje zomer is of tien graden onder nul: steevast zie je hem twee keer in de week, achter zijn gammele handkar lopen. Dan belt hij bij iedereen aan en verkoopt zijn houtjes, krijgt hier een bord warm eten en bij het volgende huis een kop koffie, soms een verstellde broek en Aag, de vrouw van de jacht-opziener, heeft Gijs laatst een oude uniformjas van haar man cadeau gedaan. En nu loopt Gijs als ‘beëdigd veldwachter’ te juten, met een oude hoed van de burgemeester scheef op zijn spaarzame grijze haren.

‘Nou, ik ga weer eens wat verderop,’ bromt Tijmen. Hij ziet wel – maar merkt nog beter –

dat Gijs vandaag zijn dag niet heeft, hij jankt weer zo en brabbelt van alles door elkaar. Tijmen klopt hem vriendelijk op de knokige schouders. ‘Kom je van de week nog eens langs met je kachelhoutjes?’ Hij ziet hoe het gezicht van Gijs door die vraag opfleurt.

‘Graag, schipper,’ mompelt hij met een blik op de zware balk. ‘Zo vers uit zee.’

‘Gelijk de vis,’ lacht Tijmen. ‘Saluutjes, Gijs.’ Met vlugge stappen vervolgt hij zijn weg, onder luid geblaf van ‘Snoepie’ die een eindje meeholt, maar na een snauw van ‘Vort, naar je baas’ met de staart tussen zijn poten naar Gijs terugholt. Tijmen vervalt weer in zijn somber gepeins. Om beurten vloekt hij in gedachten op de twee eigenwijze koppen van zijn bemanning, en zegt hij zijn zoon eens geducht de waarheid: dat hij een prul is, een labbekak. Een Bartels die weigert buitengaats te gaan, daar is iets mee, die is niet uit het goede hout gesneden!

‘Wel verdomme,’ snauwt Tijmen voor de zoveelste keer, en geeft met zijn zware vuist een slag op de kilometerpaal. ‘Dat halsstarrige jong met zijn dokter worden, of die op zee niet voor mensenredder kan spelen. Daar ligt als het erop aankomt nog zwaarder taak te wachten.’

Of heeft hij toch ongelijk, moet hij zoals Ant

zegt ‘Hun zoon zijn eigen levenskoers laten bepalen’?

Tijmen krabbelt eens onder zijn pet en knip-pert met zijn oogleden tegen een grille bundel zonlicht, die plotseling over het water schiet.

Verdraaid nog aan toe, hij heeft het gevoel of een machtige golfslag het stuurrad een paar graden naar links draait. Zijn wil – alom gevreesd en geacht – wordt nu zonder meer op-zij gezet door Jan, zijn jongste zoon nog wel. Meneer wil studeren! Minachtend spuwt hij op het zand – een Bartels die de zee zijn rug toekeert! Dat is – zover hij zich kan herinne-ren – nog nooit in hun geslacht voorgekomen. Hij rukt zijn schouders naar achteren. Het ge-beurt niet, hij – Tijmen – is er ook nog; hij zal het jong die kolder wel uit de kop praten, niet goedschiks, dan maar kwaadschiks!

Hij kijkt op het gouden zakhorloge, een erf-stuk van vader op zoon. Over elf is het al. Hij mag wel doorstappen, anders is hij te laat voor de middagpot en hij kan Ant niet helser krijgen dan haar met het eten te laten wachten.

Tijmen begint aan zijn terugtocht. In het centrum van het dorp – nog geen kwartier van de haven – ligt het lage witgepleisterde huis met het vriendelijke rode dak; hierin heeft van

vader op zoon het geslacht Bartels gewoond. Het oeroude geslacht dat zich altijd in dienst heeft gesteld van de 'K.N.Z.R.M.', 'De natte potenploeg', volgens hen die het weten kunnen.

Tijmen loopt achterom, schopt zijn klompen op het gele klinkerstraatje uit en stapt op zijn zwarte wollen sokken de ruime betegelde woonkeuken binnen.

De zon schittert lichtvonkjes in de borden op de keukentafel, de damp van gestamppte kool stijgt uit de dekschaal omhoog. Ant houdt van netjes: geen pannen op tafel, is het devies.

Ant zelf staat met een rood hoofd van het koken over de tafel gebogen en snijdt de sappige rookworst in gelijke stukken.

'Uitgewaaid?' vraagt ze aan haar man zonder hem aan te zien. Ze peilt zijn stemming en zwijgt wijselijk over de officiële brief van de maatschappij die vanmorgen met de post is gekomen. Ze heeft die voor de lieve vrede zolang op het schrijfbureau neergelegd; die ene ruzie van vanochtend is haar net genoeg. Ze heeft Jan maar vooruit laten eten en hem daarna met een 'Zoek jij Aike eens op, en vertel hem dat van die brief,' de deur uitgestuurd. Die brief van Margje ligt naast Tijmens bord. Ze ziet hoe zijn ogen glanzen als hij het handschrift van zijn

dochter herkent.

‘Wat heeft ze te vertellen?’ vraagt hij, terwijl hij zijn jas in het gangetje hangt.

‘Dat ze met het weekend thuiskomt,’ antwoordt Ant. ‘En ze neemt een vriendin mee. Heb je zo genoeg?’

Tijmen knikt, schuift aan tafel bij, en pakt de brief in zijn grote sterke handen. Even kijkt hij rond. ‘Kage er nog niet?’

‘Die kan ieder ogenblik komen, die moest nog naar het havenkantoor, daar heb je hem al,’ en ouder gewoonte schept Ant alvast voor haar zoon op.

Kage – een reus van een kerel, de markante kop trots op zijn schouders – stapt de keuken binnen. Zijn felle ogen tonen een vriendelijker blik als ze naar zijn moeder kijken.

‘Greta komt morgenavond,’ zegt zijn zware rustige stem. Hij schuift aan tafel bij, houdt verder zijn mond en begint met grote happen te eten.

‘Greta? Dus toch?’ antwoordt Ant verrast. ‘Sinds wanneer is dat tussen jullie beklonken?’ ‘Doet dat er wat toe?’ broemt Kage. Hij is een binnenvetter, nooit een prater geweest. ‘De stille’ noemen ze hem op het dorp. Ant weet dat ze later beetje bij beetje zal horen hoe de

romance met Greta Haverkamp – dochter van de burgemeester – is begonnen. Greta en Kage, twee trotse jonge mensen met een onbuigzaam karakter, maar alle twee een warm kloppend hart voor het reddingswezen. Trouwens, met de burgemeester hebben ze het ook getroffen. Tijmen kreeg altijd zijn volle medewerking, en kosten noch moeite spaarde hij om het reddingswezen nog hoger op te werken.

Tijmen roept haar uit de vergetelheid terug. ‘Nou, Ant, dat wordt in de toekomst: ik in het nieuwe pak, en jij in je beste jurk.’ Hij schuift zijn stoel achteruit, loopt naar zijn zoon, geeft hem een klap op de schouder en met een knip-oog zegt hij goedig: ‘Dat heb je hem handig gefikst, jongeman. Greta Haverkamp, jij doet niet minder. Maar mijn zegen heb je, dat staat vast en als een paal boven water.’

Kage grijnst, en met een hoofdknik naar de brief vraagt hij: ‘Wat heeft ons aller Margje te vertellen?’

‘Ze komt naar huis,’ antwoordt Tijmen. ‘En ze neemt een meidje mee.’

‘Kunnen ze mooi mee naar de toneelavond,’ lacht Kage. ‘Want veel valt er hier op het eiland niet te beleven.’

‘Ze moeten zich maar zien te vermaken,’